

Sygn. akt III Ca 211/14

POSTANOWIENIE

Dnia 22 maja 2014r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia: SO Katarzyna Kwilosz – Babiś

Sędzia SO Ewa Adamczyk

Sędzia SO Tomasz Białka (sprawozdawca)

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2014r.

na rozprawie

sprawy z wniosku J. K.

przy uczestnictwie J. P., S. T.

o stwierdzenie nabycia spadku po F. K. i po H. K.

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Zakopanem

z dnia 16 stycznia 2014 r., sygn. akt I Ns 647/13

p o s t a n a w i a :

zmienić pkt I zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że stwierdzić, że spadek po F. K. s. J. i A. zmarłym dnia 30 stycznia 2008r. w P. H. w Stanach Zjednoczonych ostatnio stale zamieszkałym w H. H. w Stanach Zjednoczonych na podstawie testamentu z dnia 19 września 2005r. nabył J. K. s. H. i F. w całości.

sygn. akt III Ca 211/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 16 I 2014 r. Sąd Rejonowy w Zakopanem stwierdził, że spadek po F. K. synu J. i A. zmarłym dnia 30 I 2008 r. w P. H. – USA ostatnio stale zamieszkałym w H. H. – USA na podstawie ustawowego porządku dziedziczenia nabyli wdowa H. K. córka J. i A. oraz dzieci S. A. dwojga imion T. córka H., J. P. córka H., J. F. dwojga imion K. syn H. po 1/4 części (pkt I), natomiast spadek po H. K. z domu K. córce J. i A. zmarłej dnia 7 I 2011 r. w C. – USA i tam ostatnio stale zamieszkałej na podstawie ustawowego porządku dziedziczenia nabyły dzieci S. A. dwojga imion T. córka F., J. P. córka F., J. F. dwojga imion K. syn F. po 1/3 części (pkt II). Koszty postępowania zostały wzajemnie zniesione (pkt III).

W uzasadnieniu wskazał Sąd Rejonowy, że spadkodawca F. K. zmarł w dniu 30 I 2008 r. w USA, gdzie stale zamieszkiwał. W chwili śmierci spadkodawca był żonaty z H. K., z którą miał troje dzieci,

tj. wnioskodawcę J. K., J. P. i S. T.. H. K. zmarła natomiast w dniu 7 I 2011 r. również w USA, gdzie stale zamieszkiwała. Spadkodawcy nie mieli dzieci pozamałżeńskich, ani przysposobionych. Nikt nie zrzekł się dziedziczenia po nich, ani nie odrzucił spadku. Poza wnioskodawcą i uczestniczkami nie ma innych osób uprawnionych do dziedziczenia.

W dniu 19 IX 2005 r. w C. w USA spadkodawca F. K. sporządził testament, w którym do całości spadku powołał syna J. K., zaś na rzecz swoich córek ustanowił zapisy po 100 dolarów, dla każdej z nich. Testament sporządzony został pismem maszynowym i zawierał własnoręczne podpisy testatora oraz jednego świadka, które zostały poświadczone przez notary public. Natomiast spadkodawczyni H. K. nie sporządziła testamentu.

W sytuacji tak ustalonego stanu faktycznego, uznał Sąd, iż tytułem powołania do spadku zarówno po F. K., jak i po H. K. jest ustawa. H. K. nie pozostawiła testamentu, zaś testament sporządzony przez F. K. w C. w stanie (...) (USA) jest nieważny. Nie odpowiada bowiem wymogom określonym w prawie tego stanu. Zgodnie z przepisami obowiązującymi w dacie sporządzenia testamentu spadkodawcy zawartymi w ustawie 755 ILCS 5/ Probate Act of 1975/Article IV/sec. 4-3, testament powinien być podpisany przez testatora lub przez inną osobę w jego obecności i kierowaną wolą testatora. Ponadto, w obu przypadkach, złożenie podpisu powinno nastąpić w obecności dwóch świadków, których podpisy poświadcza notary public. Tymczasem przedłożony przez wnioskodawcę testament, pomimo podpisu testatora oraz poświadczenia przez notary public, zawierał podpis tylko jednego świadka, wobec czego Sąd Rejonowy uznał, iż powołanie spadkodawców w obu przypadkach winno nastąpić na podstawie ustawy, dlatego orzekł jak na wstępie. O kosztach postępowania rozstrzygnął w oparciu o art. 520 k.p.c.

Z powyższym orzeczeniem nie zgodził się wnioskodawca, który wnosząc apelację zaskarżył go w zakresie pkt I, zarzucając:

- obrażę prawa materialnego tj. art. IV ust 3 lit. A ustawy 755 ILCS 5/Probate Act of 1975 stanu (...) poprzez błędną interpretację polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, że ważność pisemnego testamentu sporządzonego w stanie (...) w USA zależy od jego poświadczenia przez notary public, w sytuacji gdy w rzeczywistości wystarcza, gdy został napisany przez testatora lub inną osobę działającą pod jego kierunkiem oraz poświadczony przez dwóch lub więcej wiarygodnych świadków,

- błąd w ustaleniach faktycznych, poprzez błędne uznanie, że testament F. K. zawiera podpis tylko jednego świadka oraz podpis testatora, w sytuacji gdy przedmiotowy testament został poświadczony przez dwóch świadków tj. M. K. oraz M. P. (notary public), albowiem przy dokumencie działał on jako świadek oświadczenia ostatniej woli spadkodawcy.

Wobec tak postawionych zarzutów apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia w zakresie pkt I sentencji, poprzez stwierdzenie że spadek po F. K. nabył w całości syn F. na podstawie pisemnego testamentu z dnia 19 września 2005 r., ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sadowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Przedmiotem niniejszego postępowania było stwierdzenie nabycia spadku po obywatelu Polski, zamieszkałym jednakże w Stanach Zjednoczonych, a zatem sprawa zawierała element transgraniczny, co obowiązywało Sąd, przed przystąpieniem do oceny zasadności roszczenia o stwierdzenie nabycia spadku, do rozważenia kwestii jurysdykcji krajowej, a w dalszej kolejności do oceny statutu spadkowego.

Z uwagi na treść art. 1099 § 1 k.p.c. brak jurysdykcji krajowej sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy, a w razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew lub wniosek.

Istnienie jurysdykcji krajowej w niniejszej wynika z art. 1108 § 1 k.p.c. Powołany przepis został znowelizowany ustawą z dnia 5 XII 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2008.234.157), tj. już po dacie śmierci spadkobiercy, jednakże należało zastosować przepis w brzmieniu obecnie obowiązującym, z uwagi na normę intertemporalną zawartą w art. 8 ust. 1 wskazanej ustawy nowelizującej, nakazującą stosowanie nowej regulacji do spraw wszczętych po dniu wejścia w życie ustawy. Zgodnie zatem z art. 1108 § 1 k.p.c. do jurysdykcji krajowej należą sprawy spadkowe, jeżeli spadkodawca w chwili śmierci był obywatelem polskim lub miał miejsce zamieszkania bądź miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Analizując w dalszej kolejności kwestię ważności testamentu F. K., który został sporządzony w Stanach Zjednoczonych, należy zaznaczyć, że w dacie jego sporządzenia, aktem prawnym obowiązującym w zakresie tzw. międzynarodowych norm kolizyjnych była ustawa z dnia 12 XI 1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. 1965.46.290), która została uchylona przepisem art. 80 ustawy z dnia 4 II 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. 2011.80432). Zgodnie z poglądem przeważającym w piśmiennictwie i orzecznictwie (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 15 I 1929 r., I C 1818/27; 6 VII 1932 r.,

I C 724/32; 23 X 1936 r., III C 888/36; 23 VI 1967 r., III CR 248/66) kwestie intertemporalne z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego należy rozstrzygać według ogólnych reguł międzyczasowego prawa cywilnego, wywodzonych obecnie przede wszystkim z kodeksu cywilnego i przepisów wprowadzających kodeks cywilny. Stosownie zaś do art. LI p.w.k.c., w odniesieniu do spraw spadkowych stosuje się co do zasady prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy. Przepis ten oraz następujący po nim art. LII, dotyczący określonych zagadnień testamentów, odwołania testamentów, umów o zrzeczenie się dziedziczenia i umów zbycia spadku, są oparte na - zgodnym z wynikającą z art. 3 k.c. zasadą nieretroakcji - założeniu wykluczającym stosowanie do oceny zdarzeń zaistniałych podczas obowiązywania ustawy dawnej przepisów nowej ustawy, a więc - w okolicznościach sprawy - art. 64

i 65 p.p.m. z 2011 art. zamiast art. 34 i 35 p.p.m. z 1965 r.

Zgodnie z art. 35 p.p.m. z 1965 r. o ważności testamentu i innych czynności prawnych na wypadek śmierci rozstrzyga prawo ojczyste spadkodawcy z chwili dokonywania tych czynności. Wystarcza jednak zachowanie formy przewidzianej przez prawo państwa, w którym czynność zostaje dokonana. Jak stwierdził jednak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 II 2013 r. (sygn. akt II CSK 294/12) zakres zastosowania tego przepisu, na który wskazuje jego brzmienie, uległ istotnemu ograniczeniu wskutek przystąpienia przez Polskę do Konwencji dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych sporządzonej w H.

w dniu 5 października 1961 r. (Dz. U. 1969.34.284). Jej postanowienia mające pierwszeństwo przed przepisami ustawy, pozbawiły w zasadzie praktycznego znaczenia regulację zawartą w art. 35 p.p.m.

Stosownie do treści art. 1 lit. a powołanej Konwencji, rozporządzenie testamentowe jest ważne pod względem formy, wówczas, gdy forma ta jest zgodna

z prawem wewnętrznym miejsca, w którym spadkodawca dokonał rozporządzenia. Celem zbadania tej okoliczności Sąd zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości - Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Prawa Europejskiego o ujawnienie przepisów stanowych (...) - USA, w zakresie formy testamentu obowiązujących we wrześniu 2005 r. oraz w styczniu 2008 r. Z nadesłanych przepisów zawartych

w art. IV ust 3 lit. A ustawy 755 ILCS 5/Probate Act of 1975 stanu (...)wynika,

że testament musi być sporządzony na piśmie, podpisany przez testatora lub przez inną osobę w jego obecności i pod jego kierunkiem. Ponadto, w obu przypadkach, złożenie podpisu powinno nastąpić w obecności dwóch lub więcej wiarygodnych świadków.

Wskazane wymogi formalne przewidziane przez przepisy prawa amerykańskiego, jak słusznie podniesiono w apelacji, spełnia testament sporządzony przez F. K. w dniu 19 IX 2005 r. Nie ma racji Sad I instancji twierdząc, że testament został podpisany jedynie przez jednego świadka. Nie budzi wątpliwości, że testament został podpisany przez dwóch świadków, w tym przez poświadczającego później podpisy notary public M.P.. Słusznie podnosi zresztą apelujący, że

do ważności testamentu nie było wymagane poświadczenie podpisów świadków przez notary public. Taki obowiązek nie znajduje bowiem w oparciu w przepisach prawa stanu (...) obowiązujących w dniu sporządzenia testamentu.

Wobec tak poczynionych ustaleń koniecznym była zmiana zaskarżonego postanowienia i stwierdzenie nabycia spadku po F. K. w oparciu o sporządzony przez niego testament.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.